

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 5

Частина I

**Одеса
2019**

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина I. – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – 245 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорєлова Т. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К. І. – к.е.н., викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Абалмасова М. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Агапченко К. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Березорудський А. М. – студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Богомаз О. О. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Бондаренко А. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Бойко В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Бойчева О. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Борищук А. О. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Бурлаєва В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Воскобойнік І. І. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Вебер К. І. – студентка факультету міжнародної економіки Одеського національного економічного університету,
Гаращенко О. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Георгіу О. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Голубчикова Ю. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Дворжак А. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Джонмуродова Н. Д. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Зарічна Т. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Запорощенко А. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Любович А. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мотишена В. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Савина І. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Стародубцева Т. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету.

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

© колектив авторів, 2019

ЗМІСТ

Голубчикова Ю.В., Вітковська К.В. Статистичний аналіз динаміки та стану безробіття в Україні.....	6
Дворжак А.С., Милашко О.Г. Статистичний аналіз в'їзного та виїзного туризму в Україні.....	13
Савина І.В., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз показників забору, використання та забруднення води.....	18
Запорощенко А.С., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз захворюваності на СНІД в країнах Європи.....	26
Борищук А.О., Самоуськова О.В. Диференціація регіонів України за рівнем зайнятості населення.....	33
Джонмуродова Н.Д., Погорєлова Т.В. Особливості статистичної оцінки кредитоспроможності позичальників банку.....	39
Любович А.А., Вітковська К.В. Аналіз патентної діяльності в Україні.....	47
Стародубцева Т.В., Вітковська К.В. Статистичне дослідження розвитку альтернативної енергії в Україні... ..	54
Бойко В.С., Тарасова К.І. Аналіз розвитку легкої промисловості України	60
Зарічна Т.С., Тарасова К.І. Машинобудування України: сучасний стан, структура та тенденції розвитку галузі	68
Агапченко К.А., Тарасова К.І. Статистичний аналіз переробної промисловості України	77
Богомаз О.О., Тарасова К.І. Статистичний аналіз динаміки та стану розвитку вугільної промисловості України	83
Бондаренко А.В., Тарасова К.І. Статистична оцінка заробітної плати громадян України	91
Любович А.А., Тарасова К.І. Дослідження ризику трудової міграції населення України.....	98
Weber K.I., Tarasova K.I. The latest trends of Ukrainian labor market: statistical research	105
Мотишена В.В., Тарасова К.І. Дослідження харчової промисловості України	113
Березорудський А.М., Тарасова К.І. Аналіз електроенергетичної промисловості України	120

Абалмасова М.П., Милашко О.Г. Статистичний аналіз діяльності мотелів України	126
Березорудський А.М., Милашко О.Г. Методи статистичного аналізу діяльності мотелів та хостелів	131
Бойчева О.П., Милашко О.Г. Провідні напрямки співробітництва Болгарії та України	138
Агапченко К.А., Милашко О.Г. Необхідність статистичного аналізу діяльності хостелів в Україні	144
Богомаз О.О., Милашко О.Г. Аналіз діяльності готелів в Україні	151
Бойко В.С., Милашко О.Г. Аналіз ринку мотельних послуг.	157
Бурлаєва В.С., Милашко О.Г. Аналіз динаміки основних макроекономічних показників Німеччини	162
Воскобойнік І.І., Милашко О.Г. Дослідження сучасного стану мотельних господарств України	166
Гаращенко О.В., Милашко О.Г. Статистичний аналіз діяльності кемпінгів в Україні	173
Любович А.А., Милашко О.Г. Зовнішньоекономічна діяльність Франції та її торговельно-економічне співробітництво з Україною	178
Мотишена В.В., Милашко О.Г. Аналіз сучасного стану діяльності мотелів в Україні	185
Стародубцева Т.В., Милашко О.Г. Статистичний аналіз основних макроекономічних показників Польщі	193
Георгіу О.А., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня злочинності в Європі	199
Березорудский А.Н., Ольвинская Ю.О. Анализ рынка электромобилей в Украине	207
Богомаз О.О., Ольвінська Ю.О. Аналіз сучасного стану викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря України	212
Агапченко К.А., Ольвінська Ю.О. Техногенний вплив на екологію в Україні	219
Бойко В.С., Ольвінська Ю.О. Аналіз динаміки екологічного сліду планети	226
Абалмасова М.П., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз екологічного стану Чорного моря	233
Любович А.А., Ольвінська Ю.О. Вплив освіти на формування особистості.....	239

ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКУ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Любович А. А.¹, Тарасова К. І.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, кафедра статистики

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Любович А. А., Тарасова К. І. Дослідження ризику трудової міграції населення України. *Статтю присвячено дослідженню ризику трудової міграції, його проявів та наслідків. Розглянуто основні причини реалізації ризику трудової міграції. Проаналізовано вікову категорію та сфери працевлаштування мігрантів. Запропоновано методи зменшення впливу ризиків міграційних процесів в Україні.*

Ключові слова: ризик, ризик трудової міграції, імміграція, фактор ризику, ступінь ризику, трудові мігранти, «витікання мізків».

Любович А. А., Тарасова К. І. Исследование риска трудовой миграции населения Украины. *Статья посвящена исследованию риска трудовой миграции, его проявлений и последствий. Рассмотрены основные причины реализации риска трудовой миграции. Проанализированы возрастные категории и сферы трудоустройства мигрантов. Предложены методы уменьшения влияния рисков миграционных процессов в Украине.*

Ключевые слова: риск, риск трудовой миграции, иммиграция, фактор риска, степень риска, трудовые мигранты, «утечка мозгов».

Lyubovich A. A., Tarasova K. I. Research of the labor migration risk of Ukrainian population. *The article is devoted to the study of labor migration risk, its manifestations and consequences. The main reasons for implementing the labor migration risk are considered. The age category and spheres of employment of migrants are analyzed. Methods of reducing the impact of migration risks in Ukraine are proposed.*

Keywords: risk, labor migration risk, immigration, risk factor, risk degree, migrant workers, brain drain.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Любович, А. А. Дослідження ризику трудової міграції населення України [Текст] / А. А. Любович, К. І. Тарасова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – С. 98 – 90.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з найважливіших умов зміцнення позицій України на міжнародній арені та її

інтеграції в світове господарство є нормалізація соціально-політичної обстановки, яка в даний час характеризується вкрай високим ступенем нестабільності. Для зарубіжних політиків і бізнесменів Україна представляється досить цікавим і перспективним, але вельми ризикованим партнером. Більш того, соціально-політичний фактор несе в собі потенційну загрозу економічній стабілізації: довгострокові інвестиції в національну економіку, що є необхідною умовою економічного підйому, стають скрутними через високий рівень ризику, що генерується соціально-політичним середовищем.

Одним із основних видів соціально-політичних ризиків виступає ризик трудової міграції з України, який в останні роки постійно зростає [1]. Трудова міграція з України ставить під загрозу не тільки ситуацію на ринку праці, а й перспективи економічного зростання і навіть стабільний курс національної валюти. Українці, які їдуть на заробітки в країни ЄС, отримують тимчасовий заробіток, однак ставлять під загрозу власну країну.

Згідно зі звітом Міжнародної організації праці, більшість українців їде на заробітки в Польщу. Там вони знаходять низькокваліфіковану роботу. Більша частина мігрантів працює без офіційного працевлаштування, а, отже, втрачає право на пенсію в Україні. Додатковим ризиком активізації трудової міграції з України є збільшення кількості студентів, які здобувають освіту за кордоном.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що в сучасному світі в умовах постійних соціальних змін, посилення процесів глобалізації та європеїзації явище трудової міграції набуло величезних масштабів і торкнулося з різним рівнем інтенсивності усіх сучасних суспільств, соціальних спільностей і груп. Трудова міграція, по суті справи, являє собою складний соціокультурний процес, який детермінується економічними та соціокультурними чинниками і, одночасно з цим, впливає на всі сторони суспільного життя. Наразі, в контексті міграційних практик головним ризиком для України, на превеликий жаль, є те, що у більшості випадків український соціум виконує роль донора робочої сили для сусідніх держав та держав з найпривабливішими соціально-економічними умовами для роботи і життя. Щорічно кілька мільйонів людей виїжджають за кордон з метою заробітку, тим самим Україна втрачає значний інтелектуальний потенціал. Високкокваліфіковані спеціалісти, на підготовку яких витрачалося чимало бюджетних коштів, згодні займатися за кордоном малокваліфікованою та непрестижною працею, тому що їхні заробітки у інших державах значно перевищують прибутки в рідній країні.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблеми ризику міграції у сучасному світі вивчали такі вітчизняні та зарубіжні учені як Г. Глущенко, Б. Гош, М. Клупт, Д. Массеу та інші. Питання національної трудової міграції розглядалися в працях українських науковців, передусім демографів та економістів, зокрема фахівців інституту демографії та

соціальних досліджень Е. Лібанової та О. Поздняка.

Метою статті є аналіз ризику трудової міграції з точки зору його впливу на формування трудових ресурсів. Предметом дослідження є трудова міграція населення, як дестабілізуючий чинник формування та розвитку трудових ресурсів країни.

У статті використано наступні методи дослідження економічних явищ: методи узагальнення, аналізу та синтезу, метод порівняння, факторний аналіз. Теоретичною і методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних фахівців в галузі міжнародної міграції робочої сили, законодавчі акти. В статті використанні статистичні дані Державної служби статистики.

Виклад основного матеріалу. Населення України постійно зменшується внаслідок демографічних, еміграційних процесів, а останнім часом і через військовий конфлікт на сході країни. Не менш важливим фактором впливу на зміну чисельності населення є адміністративно-територіальні перетворення в країні. В сучасних умовах існує велика загроза ще більшої активізації еміграційних процесів, що потребує оцінки можливих наслідків істотного вибуття робочої сили за межі країни і, відповідно, розроблення низки превентивних заходів у регулюванні міграційних процесів.

Досліджуючи ризик міграції, слід передусім розрізнити дві його основні форми: ризик стаціонарної міграції, що пов'язаний зі зміною місця проживання, та ризиком трудової міграції – ризиком тимчасової поїздки на роботу за межі свого населеного пункту без зміни місця проживання.

Під трудовою міграцією слід розуміти переміщення у просторі, що здійснюються індивідами для підвищення рівня життя на основі більш вигідного використання власної робочої сили без зміни постійного місця проживання. Відповідно до Закону України «Про зовнішню трудову міграцію», трудова міграція – це переміщення громадян України, пов'язане з перетинанням державного кордону для здійснення оплачуваної діяльності в державі перебування.

Зовнішні міграційні процеси, які відбуваються в Україні, залежать від факторів впливу на міжнародну міграцію. Згідно з теорією факторів «притягання-відштовхування» англійського вченого Е. Ровенштайна, міграція трудового населення відбувається в кращі економічні умови в іншій місцевості порівняно з тими, де людина проживала. Для українських трудових мігрантів основними факторами «притягання» є висока якість життя закордоном, висока заробітна плата, можливість професійної самореалізації, стабільна політична система та високоякісна освіта. Одним із факторів «відштовхування» трудових ресурсів закордон є економічний, зокрема низький рівень оплати праці. Так, в Україні середня заробітна плата у 2012 р. була в 10-12 разів нижче показників розвинених країн світу, а після стовідсоткової девальвації національної валюти у 2014 р. цей розрив став ще більшим. Так, якщо середня заробітна плата (рис.

1) у 2013 р. була 3 265 грн., що за курсом долара у 8 грн. дорівнювала 408 дол. США, то у 2014 р. та сама заробітна плата, але за курсом долара у 16 стала меншою в 2 рази і становила 204 дол. США. У 2015 р. середня заробітна плата складала 4195 грн. за курсом долара 23 грн. і становила 182 дол. США, а вже у 2016 р. – 5 183 грн., а за курсом долара у 27 грн. становила 192 дол. США.

Отже, хоча номінально середня заробітна плата зростала протягом всього розглянутого періоду, в результаті стрімкої інфляції національної валюти в доларовому еквіваленті вона різко скоротилася і станом на кінець 2017 р. є меншою за рівень 2013 р. більш ніж в двічі.

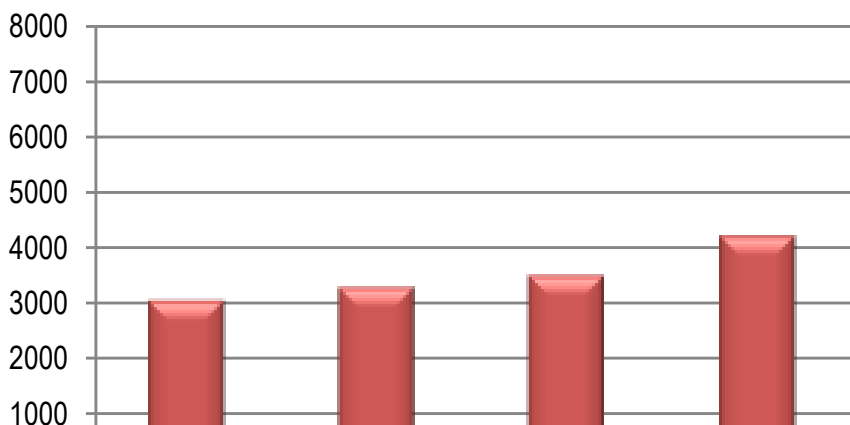

Рис.1. Динаміка середньої заробітної плати за 2012-2017 рр., грн.

Зроблений аналіз динаміки середньої заробітної плати в перерахунку на долари США засвідчує її низький рівень (останній в рейтингу) порівняно з розміром середньостатистичної зарплати країн з різним економічним розвитком. Якщо на сьогоднішній день середня зарплата в Україні на рівні меншому за €200, то у Польщі це €750, в Чехії – €870, Італії – €1760, Німеччині – €2300, Ірландії – €2500. З огляду на це, зростання середньої зарплатні до 10 тис. грн, яке обіцяє уряд, для заробітчан не стане аргументом, щоб працювати вдома [2].

Перший сплеск трудової міграції в Україні припав на 2009-2010 рр. Причиною була світова економічна криза. Наступна хвиля міграції відбулася 2014 р. з початком української політичної кризи, воєнних дій на сході, у результаті чого реальний ВВП країни впав на 6,8% (рис. 2).

Аналізуючи графік, помітно зростання ВВП у 2005-2008 та 2010-2013 рр., а також два кризових періоди: 2008-2009 та 2014-2015 рр. Конфлікт в індустріальному регіоні країни призвів до суттєвого скорочення промислового виробництва, росту видатків бюджету на фінансування силових відомств і відновлення зруйнованої інфраструктури.

Рис.2. Динаміка реального ВВП за 2005-2017рр, млн. грн.

Якщо порівнювати вікову категорію, то можна сказати, що українські трудові мігранти беруть участь у міграції у більш зрілому віці (в середньому у 34 роки). На короткотермінову міграцію припадають 64%, а на довготермінову міграцію припадають 71% саме у продуктивному віці 18-44 роки. Переважно люди, які старші 45 років, більше беруть участь у короткостроковій трудовій міграції, тоді як вікова група людей 30-44 років спрямована на довготермінову міграцію.

Треба зазначити, що українські трудові мігранти мають найвищий відсоток освіченості (37%) серед мігрантів, які мають завершену вищу освіту. Проте це не означає, що освіта і досвід відповідають потребам ринку праці України або країни призначення. Як відзначають аналітики, велика кількість освічених та талановитих людей (інженери, лікарі, фахівці з інформаційних технологій), які працюють закордоном, сприяють певному рівню «витоку мізків». Але під час міграції переважно відбувається декваліфікація, коли трудовий мігрант виконує низькокваліфіковану роботу.

Працюють українські трудові мігранти переважно на будівництві (майже 50%), у сільському господарстві (11%), на виробництві (12%), на транспорті та у сфері комунікацій (5%), у торгівлі (5%), у готельному, ресторанному або туристичному бізнесі (5%), у галузі охорони здоров'я (2%), надають побутові послуги (8%).

Найголовнішими факторами реалізації ризику міжнародної трудової міграції з України є:

- пошук джерел покращення свого економічного становища за рахунок підвищення рівня заробітної плати та додаткових надходжень;
- недостатня кількість робочих місць в країні;
- пошук кращого життя та умов праці за кордоном;
- пошук більших та кращих можливостей в соціальній сфері, насамперед у медицині, освіті, пенсійному забезпеченні тощо;
- відсутність перспектив у професійному розвитку та кар'єрного зростання – нестабільність політичної та економічної ситуації в країні;

– невідгні умови ведення бізнесу та широко поширена корупція у всіх сферах суспільного, політичного та економічного життя [3, 4].

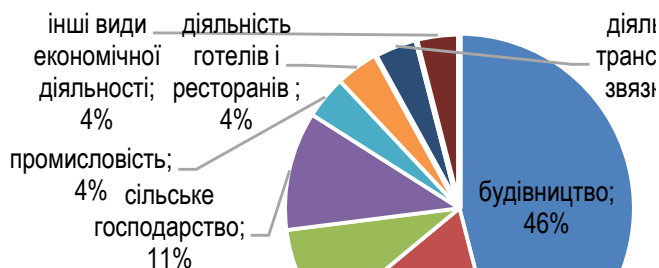

Рис. 3. Основні сфери працевлаштування мігрантів у 2017 році, %

Всі подані причини призводять до реалізації ризику зовнішньої трудової міграції з України, особливо це стосується молодих кваліфікованих кадрів. Головною загрозою ризику міграції з України є те, що наша країна втрачає молодь, котра має можливість під час навчання або після закінчення вузу виїхати за кордон на постійне проживання та роботу та висококваліфікованих спеціалістів, які бажають працювати за кордоном за заробітну плату у декілька разів вищу, аніж в Україні. Так, закордонний дослідник Ф. Дювел, посилаючись на дані Світового банку, називає Україну другою країною в світі, після Мексики, за величиною міграційного коридору, третьою в списку країн походження емігрантів після Індії та Китаю. Українські мігранти в основному обирають такі країни: Польща та Російська Федерація через те, що там великий ринок праці, відносна свобода пересування, велика кількість зв'язків, друзів, що вже там перебувають.

Узагальнюючи вищевикладене, необхідно зазначити, що трудова міграція є одним із основних ризиків зменшення чисельності для України. До основних факторів цього ризику треба віднести втрату власної висококваліфікованої робочої сили, тобто фахівців та науковців, що спричиняє уповільнення науково-технічного прогресу; втрату кваліфікації мігрантів через те, що вони виконують малокваліфіковану роботу за кордоном; відсутність відрахування від заробітної плати нелегальних мігрантів у соціальний та пенсійний фонд; погіршення сімейних відносин через довготривалу відсутність членів сім'ї; повернення трудових мігрантів пенсійного віку.

Основним завданням мінімізації негативних і максимізації позитивних результатів ризику трудової міграції має бути удосконалення державної політики в цій сфері, чітке усвідомлення її цілей, законодавче та інституційне забезпечення їх досягнення. Слід підкреслити, що право громадянина на свободу пересування, у т. ч. виїзд за кордон, є невід'ємним від його права залишатися вдома, тобто мати роботу або власну справу, яка б давала змогу реалізувати себе, забезпечити

добробут сім'ї. Але доки існують об'єктивні передумови для трудової міграції, вона має враховуватися при стратегічному економічному плануванні, формуванні політики зайнятості, освітньої політики, розробленні інвестиційних програм і на центральному, і на регіональному рівнях [5, 6].

Дії держави мають бути спрямовані передусім на:

- створення умов для скорочення виїзду на заробітки за кордон;
- розвиток організованої та безпечної внутрішньої міграції громадян в інтересах задоволення потреб ринку праці України та як альтернативи виїзду на заробітки за кордон;
- захист прав громадян, які працюють за кордоном;
- заохочення повернення мігрантів на батьківщину шляхом максимального використання результатів трудової міграції в інтересах розвитку [7].

Висновки. В результаті проведеного дослідження встановлено, що в останні роки з погіршенням соціально-економічної, політичної ситуації, військовими діями на Сході України ризик зовнішньої міграції трудової сили істотно підвищив імовірність своєї реалізації. Наслідки реалізації цього ризику можуть бути катастрофічними для України, а відсутність робочої сили знецінить гривню та загальмує економічний розвиток. Зупинити відтік працездатного економічно активного населення та знизити ступінь ризику можна лише забезпечивши створення умов для ефективного використання робочої сили. Такими умовами є розробка виваженої міграційної політики держави, спрямованої на створення високопродуктивних робочих місць, підного рівня оплати праці, підвищення соціальних стандартів і соціальної захищеності трудового потенціалу, реформування наявної системи освіти з метою отримання якісного навчання, створення сприятливих умов для ведення бізнесу тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тарасова К. І. Класифікація ризиків в економічній теорії / К. І. Тарасова // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2012. – №1(153). – С. 102-115.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні / В. Капітан// Ефективність державного управління. – 2016. – Вип. 32. – С. 474-481.
4. Білокудря А. В. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні /А. В. Білокудря // Управління розвитком. – 2015. – №14 (154). – С. 42-45.
5. Малиновська О. А. Політика сусідніх країн щодо співвітчизників як інструмент поповнення людських ресурсів: виклики та уроки для України / О. А. Малиновська

//Стратегічні пріоритети. – №3(28). – 2016. – С.138-146.

6.Самотоєнкова, О. В. Соціальна статистика: навчальний посібник / О. В.Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2009. – 118 с.

7.Семенова К. Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навчальний посібник / К. Д. Семенова. – Одеса, 2013. – 194 с.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ВИПУСК 5

Частина I

**Одеса
2019**